

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

***В. В. ОГНЕВИЙ,**
робітник, м. Черкаси*

ВАРТІСТЬ ТА ТРУДОВИТРАТИ В КОНТЕКСТІ ТРУДОВОЇ ТЕОРІЇ ВАРТОСТІ (ПРОБЛЕМА ПОЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ)

Матінка-Природа дала людині робочі руки для виробництва матеріальних благ, а голову – для того, аби виробляти цих благ якомога більше за все більш короткий проміжок часу.

Традиційна теорія трудової вартості чудово засвоїла першу частину цієї непорушної істини, щодо робочих рук, тобто фізичної праці. А ось другу її частину – щодо голови, тобто праці інтелектуальної, ТТВ якось випустила з уваги. Як результат, політекономічна наука з моменту її виникнення і по цей час має теорію трудової вартості, засновану виключно на простій фізичній праці. Як це позначається на стані колись могутньої теорії та політекономії, що базується на основі однобокого сприйняття людської праці?..

Допоки визначальним чинником формування вартісних параметрів передових економік провідних країн була проста фізична праця, що передувала промисловому перевороту плюс домінувала ще, приблизно, століття після нього, трудова теорія вартості і, відповідно, політекономія тріумфували. Але... як тільки на формування вартісних параметрів даних економік визначально почала впливати складна інтелектуально-фізична праця індустріального виробництва, ТТВ і Політекономію увергло в розлад. Теоретичний перелом позначився, орієнтовно, на рубежі XIX-XX століть, коли на тлі стрімкого приросту маси вартості (у т.ч. новоствореної та додаткової) від зростання продуктивності праці на машинному і машинно-автоматизованому обладнанні почався стійкий процес скорочення працевлаштованих в матеріальному секторі

економіки: відносне скорочення чисельності промислових робітників та абсолютне скорочення чисельності аграріїв. А далі – більше... Починаючи з 70-тих років ХХ століття процес тепер вже абсолютного скорочення працевлаштованих в промисловості, при такому ж стрімкому прирості маси вартості (нової та додаткової), є повний і остаточний вирок теорії трудової вартості, що базується виключно на простій фізичній праці. Вирок, відповідно, політекономії. Бо в умовах прогресуючого скорочення сумарної маси робочого часу, включаючи сукупну масу робочого часу додаткового, маса вартості, включаючи додаткову, виявляє настільки ж прогресуючу тенденцію до зростання.

Маса живої праці, здавалося б, зменшується, а маса вартості – зростає. Теоретично: ВАРТІСТЬ увійшла в неузгодженість з ТРУДОВИТРАТАМИ, втрачаючи свою трудозмістовну сутність. Відповідно, зруйнувались колишні уявлення міри вартості на ґрунті уречевлених трудовитрат за тривалістю робочого часу.

Таким чином, з деяких пір, на стадії індустріального розвитку, коли стрімко набирає обертів інтелектуалізація людської праці «безлюдного» високотехнологічного виробництва, стара версія ТТВ, що начисто ігнорує інтелект-труд, не в змозі підтримувати класичну політекономію... – Спостерігається процес невблаганної на наших очах політекономічної деградації.

Політекономічна криза, однак, – справа поправна. Варто лише врахувати дане Природою функціональне призначення людської голови (інтелекту), а саме, – скорочувати робочий час при виготовленні продукту за рахунок витіснення фізичної праці. Тобто, підвищувати продуктивність праці: виготовляти якомога більшу масу продукту за одиницю часу. І тоді нам відкриється «секрет» приросту маси вартості при скороченні чисельності робітників (рівноцінно скороченню сумарної маси робочого часу) у сфері матеріального виробництва. І тоді ВАРТІСТЬ увійде у відповідність з ТРУДОВИТРАТАМИ, наповнюючись трудозмістовною сутністю, знову відроджуючи трудовитратний інструментарій розрахунку величини вартості. І теорія трудової вартості, відродившись, знову стане відповідати своїй назві. Для початку давайте прискіпливіше з'ясуємо: в чому суть Трудової теорії вартості та її призначення?

Закон вартості – суть теорії трудової вартості

Трудова теорія вартості покликана пояснювати ціноутворення на основі трудових витрат. Або (те ж саме) – на основі трудовитрат пояснювати формування вартості в грошовому еквіваленті. ТРУДОВИТРАТИ, ВАРТІСТЬ

та ЦІНА є основоположні категорії трудової теорії вартості. І ці категорії потребують чіткого визначення. Насамперед, що таке ВАРТІСТЬ?..

ВАРТІСТЬ є *уречевлена в товарі суспільно-необхідна праця*. – Стверджує класична політекономія. Слід уточнити: не реально в натурі уречевлена, а з точки зору ринкового суб'єкта під незриму диктовку закону вартості = оцінка уречевлених в товарі трудовитрат. Це формована законом вартості ринково-суб'єктивна оцінка маси уречевленої в товарі праці абстрактної. – Оцінний знак зречевленої трудомісткості товару. Закон вартості, зрозуміло, об'єктивно діючий закон в ринковій економіці, проте... вартісна величина товару, об'єктивно, формується сумарною рівновагою суб'єктивних оцінок його абстрактної трудомісткості учасниками ринку: яких трудових зусиль коштує цей товар, а яких той??. – Отака собі суб'єктивно-урівноважена оцінка уречевленої праці абстрактної. Отже...

ВАРТІСТЬ є ринкова оцінка уречевлених в товарі ТРУДОВИТРАТ у грошовому виразі = ЦІНА. Саме *оцінка* трудовитрат є ВАРТІСТЬ, а не праця (суспільно-необхідна) як така. І ось такого роду *оцінка* трудовитрат (ВАРТІСТЬ) має грошовий вираз. ЦІНА є грошова оболонка ВАРТОСТІ як обсягу оцінених трудовитрат. Тобто, по суті: ТРУДОВИТРАТИ (оцінені!) є змістом ВАРТОСТІ в грошовій формі (ЦІНІ).

Зовні ВАРТІСТЬ є ЦІНА, а ЦІНА є ВАРТІСТЬ. – Завжди і всюди. В сенсі: ЦІНА як грошова оболонка ВАРТОСТІ, жорстко до неї прив'язана. Інша справа, що ВАРТІСТЬ = ЦІНА може бути адекватна трудовитратам (і такою вона, як правило, являється в умовах ринкової економіки), а може, епізодично, бути неадекватна трудовитратам – псевдо-вартість, яку тут же ЗАКОН ВАРТОСТІ усуває, приводячи ВАРТІСТЬ у відповідність з ТРУДОВИТРАТАМИ.

ВАРТІСТЬ є оцінка трудовитрат, а ЗАКОН ВАРТОСТІ робить так, аби така оцінка відповідала трудовитратам. Яким чином?.. – Формулюємо закон вартості.

ЗАКОН ВАРТОСТІ є економічний закон еквівалентного товарообміну на основі трудовитрат в координатах відповідності ринкової оцінки уречевленої в товарі праці (=вартості) реальній величині затраченої на виробництво товару праці... до єдиного в масштабах економіки рівня підприємницького прибутку. ЗАКОН ВАРТОСТІ, інакше кажучи, покликаний забезпечувати еквівалентний товарообмін на основі адекватної реальним трудовитратам ринкової оцінки уречевленої в товарі праці = вартості, врівноваженої середньою нормою прибутку. – Як індикатор-фіксатором рівновеликої вартісної віддачі від рівновеликих трудовитрат = еквівалентного товарообміну. А балансується ринкова оцінка уречевлених трудовитрат з їх

реальною величиною до середньої норми прибутку шляхом переливу капіталу = трудоресурсу.

ЦІНА = ВАРТІСТЬ > = < ТРУДОВИТРАТИ

ЦІНА жорстко прив'язана до ВАРТОСТІ, а ВАРТІСТЬ, як оцінка трудовитрат, врівноважується з реальною величиною ТРУДОВИТРАТ середньою нормою прибутку = єдиним в масштабах економіки рівнем рентабельності. – За рахунок переливу капіталу = трудоресурсу. В цьому проявляється неабияка мудрість закону вартості: забезпечувати еквівалентний товарообмін з розрахунку рівновеликої вартісної віддачі від рівновеликих трудовитрат. І в цьому суть трудової теорії вартості.

Враховуючи, що ЦІНА всього лише грошова оболонка ВАРТОСТІ – ВАРТІСТЬ (в ціні), а уречевлена в товарі ПРАЦЯ є похідною ПРАЦІ живої, суть закону вартості доцільно представити наступним чином:

ВАРТІСТЬ (в ціні) > = < ТРУДОВИТРАТИ (живі = матеріалізовані)

Праця жива = уречевлена Праця. – Непорушний принцип трудової теорії вартості. Звідси: ВАРТІСТЬ, як грошова оцінка трудовитрат, повинна відповідати реальним (живим = уречевленим) ТРУДОВИТРАТАМ. Поза такого рівняння немає ТТВ як теорії. Теорія трудової вартості на те й трудова, аби пояснювати величину вартісних параметрів з точки зору трудових витрат.

А тепер звернемо увагу на фундаментальний недолік класичної політекономії, яка робить наголос виключно на фізичну працю, геть ігноруючи працю інтелектуальну. Інтелектуалізація праці, слід нагадати, зумовила перехід від простої фізичної праці доіндустріальної епохи до складної інтелектуально-фізичної праці епохи індустріальної. Тобто, від ручного виробництва до виробництва машинного і, врешті-решт, автоматизованого.

Отже, за часів ручного виробництва доіндустріальної епохи все було на виду і зрозуміло: більше робочого часу або ж робочих рук – більше продукту, більше, відповідно, вартості. Тобто, праця жива чітко йшла в унісон з працею уречевленою – один до одного. І теорія трудової вартості в своєму рівнянні тріумфувала.

ВАРТІСТЬ (в ціні) > = < ТРУДОВИТРАТИ (живі = матеріалізовані)

А що ж сталося з ТТВ, котра базується виключно на простій фізичній праці, з переходом до машинного виробництва індустріальної епохи?.. Робочого часу і робочих рук все менше – а продукту та вартості все більше... Жива праця, виявилось, розійшлася з її уречевленими результатами. Отже, і вартість розійшлася з трудовитратами.

ВАРТІСТЬ (в ціні) > ? < ТРУДОВИТРАТИ (живі ≠ матеріалізовані)

І тут теорія трудової вартості захиріла... А разом з нею і політекономічна наука. І все це із-за теоретичного дефекту:

Праця жива \neq Праця уречевлена

При загальному нарощуванні в економіці товарної продукції (що є свідченням зростання маси зречовленої праці), ми спостерігаємо реальне скорочення сумарної маси робочого часу та кількості пар робочих рук, задіяних у виробництві продукту.

Дефект з причини не включення інтелектуальних трудових зусиль в загальну суму трудовитрат. Тому... урівноважити живу працю з працею уречевленою слід за рахунок інтелект-праці. Тоді і вартість у нас зрівняється з трудовитратами. А розпочати треба з більш детального з'ясування: що таке праця жива, що таке праця уречевлена?

1. **Праця жива** є енерго-функціонуюча субстанція людського організму – розуму та м'язів. ПЖ складається із двох компонентів: праця фізична + праця інтелектуальна = сумарні інтелектуально-фізичні трудовитрати.

Багатовікова еволюція праці характерна послідовним витісненням фізичної праці працею інтелектуальною. До промислової революції XVIII століття домінуючу роль у створенні матеріальних благ виконувала праця фізична, тоді як людський розум покликаний був, допоміжно, забезпечувати раціональну, більш професійну маніпуляцію робочих рук. – Це проста праця. В умовах же машинного, а тим більше машинно-автоматизованого виробництва індустріальної епохи на перші ролі виходить інтелектуальна праця, перетворюючи робочі руки в прислугу розуму, примушуючи їх, допоміжно, виконувати волю людського інтелекту як головного на цей раз трудового ресурсу в процесі створення матеріального блага. – Це вже складна праця. Таким чином...

Праця проста – це фізична праця (праця ручна, технічно не оснащена).

Праця складна – це інтелектуально-фізична праця (праця технічно оснащена).

Енергетичним джерелом ручного виробництва є фізичний ресурс людини. Енергетичним джерелом технічно оснащеного виробництва є використання людиною енергоресурсів природи: вітру, води, пари, нафтопродуктів, атома...

Жорна – знаряддя ручної праці, котре вимагає докладання людиною чисто фізичних зусиль, що кількісно залежать від тривалості робочого часу. Скільки крутиш – такий уречевлений результат отримаєш. Вітряний та водяний млини – знаряддя праці технічно оснащеної, котре вимагає від людини певних інтелектуальних зусиль. Ще більших інтелектуальних зусиль вимагає виробництво, що використовує парову машину, двигуни внутрішнього згоряння або ж електродвигуни, а тим більше автоматизоване обладнання... Інтелектуальна компонента трудових зусиль тут, навпаки, скорочує робочий час. І скорочує його настільки, наскільки витісняє фізичну працю. Від

зворотного: скоротився робочий час в два рази – відповідно фізичну працю скорочено у два рази; скоротився робочий час в 7 разів – відповідно скоротився обсяг фізичної праці в 7 разів... Тенденція до скорочення робочого часу від інтелектуальних трудових зусиль – нелінійна. Бо на відміну від праці фізичної, де трудовитрати підсумовуються, інтелект-праця взаємно перемножується зі знаннями, прогресуюче нарощуючи віддачу. Отже...

Фізична праця в прямій пропорції до робочого часу – лінійно.

Інтелектуальна праця в зворотній пропорції до робочого часу – нелінійно.

Фізична праця лінійно-пропорційна робочому часу і піддається виміру в одиницях робочого часу, а от праця інтелектуальна у нелінійно-зворотній пропорції до робочого часу і в одиницях робочого часу виміру не піддається. Відповідно, в одиницях робочого часу виміру не підлягає складна (комбінована) інтелектуально-фізична праця. Бо... робочий час фізичної праці нелінійно скорочується «вторгненням» праці інтелектуальної.

Окрім робочого часу мірою праці є задіяні у виробництві пари робочих рук. Як приклад, можна навести практику аграрного сектора економіки. За умов простої фізичної праці ручної обробки землі обсяг урожаю за сезон в прямій пропорції до кількості задіяних у сільгоспвиробництві робочих рук. А от механізація землеробської праці (а це не що інше, як її інтелектуалізація), навпаки, – скорочує чисельність робочих рук, залучених на виробництво тієї ж маси сільгосппродукту за сезон. И скорочує нелінійно в залежності від технічних можливостей механізованих знарядь праці, що інтелектуально в них закладені. Тут те ж саме:

Фізична праця в прямій пропорції до кількості задіяних у виробництві пар робочих рук – лінійно.

Інтелектуальна праця в зворотній пропорції до кількості задіяних у виробництві пар робочих рук – нелінійно.

Фізична праця лінійно-пропорційна до задіяних у виробництві пар робочих рук і піддається виміру їх кількістю, а от праця інтелектуальна у нелінійно-зворотній пропорції до задіяних у виробництві пар робочих рук і виміру їх кількістю не підлягає. Відповідно, кількістю пар робочих рук не підлягає вимір складної (комбінованої) інтелектуально-фізичної праці. Бо... кількість пар робочих рук, задіяних фізичною працею, нелінійно скорочується «вторгненням» праці інтелектуальної.

Тим не менш... сукупна маса комбінованої інтелектуально-фізичної праці від скорочення робочого часу і пар робочих рук не зменшується, а навпаки, – збільшується... у нелінійно-прогресуючій пропорції. – Збільшуючи, відповідно, масу уречевленої праці.

Оскільки уречевлена праця втілена в продукті, який потім в якості товару отримує вартісну оцінку на ринку, то праця, відповідно, потребує представлення як:

- а) праця *конкретна*, втілена в продукті;
- б) праця *абстрактна*, оцінена в товарі.

Праця конкретна (жива = уречевлена), як уже мовилось, являє собою в натурі комбінацію праці фізичної + праці інтелектуальної = інтелектуально-фізична праця. Вимірюється: *реальним* робочим часом та/або *реальною* кількістю пар працюючих рук.

Абстрактній праці (праці *взагалі*) абсолютно байдуже до фізичної та інтелектуальної складових праці конкретної. Праця абстрактна – безлика, для неї притаманна тільки її величина, обсяг. Вимірюється: *умовним* робочим часом та/або *умовною* кількістю пар працюючих рук.

«Жива праця *конкретна* = жива праця *абстрактна*» на будь-якій стадії економічного розвитку. – Незалежно від трансформаційних перетворень фізичної праці доіндустріальної епохи в працю інтелектуально-фізичну індустріальної епохи. І тут ми маємо...

В умовах простої праці доіндустріального виробництва реальний робочий час (реальна кількість пар робочих рук) в прямій пропорції до умовного робочого часу (умовної кількості пар робочих рук): скільки реального робочого часу (реальних пар робочих рук) – стільки ж умовного робочого часу (умовних пар робочих рук).

А ось в умовах складної інтелектуально-фізичної праці індустріального виробництва реальний робочий час (реальна кількість пар робочих рук) в зворотній пропорції до умовного робочого часу (умовної кількості пар робочих рук). Реальний робочий час (реальна кількість пар робочих рук) у виробництві скорочується – умовний робочий час (умовна кількість пар робочих рук) збільшується, про що свідчить нарощування товарної маси.

На перший погляд впадає в очі диспропорція між живою конкретною працею і живою працею абстрактною на індустріальній стадії товаровиробництва. – Уявна диспропорція, оскільки інтелектуальна праця на даному етапі, витісняючи працю фізичну за рахунок скорочення робочого часу чи то кількості працюючих пар робочих рук, зберігає непорушним загальний баланс живої праці абстрактної з живою працею конкретною. І в такт із зростанням сукупної маси живої праці (фізичної + інтелектуальної) конкретної відповідно приростає маса живої праці абстрактної. – Відповідно збільшуючи її матеріалізований результат.

2. **Праця уречевлена** є матеріалізована субстанція людської енергофункції – розуму та м'язів. ПУ представлена в двох іпостасях: продукту, як втілення праці конкретної, і товару, як втілення праці абстрактної.

Праця конкретна створює продукт.

Праця абстрактна формує вартість товару.

Товар – це продукт, затребуваний і реалізований на ринку за законом вартості. Тут слід з'ясувати, яка саме реалізація, який торг у вигляді купівлі-продажу становить сферу інтересів ТТВ.

Перш за все, під товаром доцільно сприймати затребувано-реалізовану річ виключно трудового походження. Аби не доводити поняття товару до абсурду, включаючи в нього об'єкти нетрудового, природного чи то надуманого, походження, як то, приміром, необроблену землю (все, що на ній і під нею), культові симулякри (на зразок «святої водиці»), людське тіло або честь...

Далі. Праця уречевлена може бути не тільки у вигляді готового продукту, але й уречевленої послуги: зоране поле, виритий котлован або траншея, переміщений вантаж, тощо. – Як проміжна ланка виробничого циклу, що дає в результаті продукт. Уречевлена послуга такий же самий об'єкт купівлі-продажу, як і продукт, і її вартість входить у вартість реалізованого продукту. А ще об'єктом купівлі-продажу може бути інформаційний продукт як засіб виробництва (програмне забезпечення АСУВ, приміром, чи то науково-технічні розробки), що в підсумку дає уречевлений результат та формує вартість товарної продукції.

Сферою інтересів теорії трудової вартості повинна бути товарна продукція (інформаційна в т.ч.) та уречевлені послуги тільки трудового походження, що примножують матеріальне багатство суспільства – Сукупний Суспільний Продукт. Відповідно, – формують вартісні параметри.

Все, що ССП не примножує, будучи при цьому об'єктом купівлі-продажу (різноманітна «продукція» шоу-бізнесу, побутові сервіс-послуги, туризм-спорт-дозвілля, тощо), – відсторонити. Бо такий «товар» та послуги хоч і мають трудове походження, проте у формуванні вартісних параметрів не задіяні. Вони лише перерозподіляють новостворену вартість.

Доставка вантажним транспортом готового продукту на прилавок крамниці формує його вартість в якості товару (чого варта, наприклад, одна лише доставка фруктових культур із тропічних країн – чи не 9/10-х вартості?). А ось доставка до крамниці пасажирським транспортом покупців товару на його вартість аж ніяк не впливає. В першому випадку послуга продуктивна і формує вартість, в другому – ні. Проте... попит на транспортні

засоби буде стимулювати автомобілебудування. І там вже, дійсно, трудова діяльність матиме вартісноутворюючу сутність.

Або, скажімо... Побудований готельний комплекс примножив багатство країни, а ось його сервіс-послуги (для внутрішнього споживача, не для іноземного) не примножують багатство, а лише перерозподіляють новостворену в реальному секторі економіки частину цього багатства.

Таким чином...

Реалізовані продукт/послуга, котрі реально можна покласти до умовної «кишені», є сферою безпосередніх інтересів ТТВ, оскільки являються вартісноутворюючими – примножують ВВП і Національний дохід.

Реалізовані продукт/послуга, котрі до умовної «кишені» реально покласти не можна, не є сферою безпосередніх інтересів ТТВ, оскільки вартість не формують – ВВП і Національний дохід не примножують.

Слід зазначити, при формуванні вартості товару варто мати на увазі вартісну оцінку продукту в якості товару не на складах чи то в засіках виробника (ті ж самі цитрусові в якихось там сховищах на фермах далеких субтропіків), а на прилавку крамниці. *Яких трудів вартий товар?..* – Стоїть питання саме на ринку перед його суб'єктами. А сюди входить не лише, скажімо, вирощування та збирання урожаю, але його і упаковка, транспортування, навантаження-розвантаження, зберігання, тощо. Вартість буханця хліба, приміром, включає в себе інтегровану оцінку всього каскаду конкретних робіт, починаючи з осінньої оранки і до... доставки готового продукту в крамницю. Тобто, вартісна оцінка абстрактних трудовитрат в товарі включає в себе увесь комплекс конкретних трудовитрат на виробництво продукту та доставку його до покупця. Оцінений ринком комплекс усереднено-конкретних трудовитрат формує абстрактну трудомісткість товару як основу його вартості.

Отже, під Товаром розуміємо реалізований на ринку Продукт трудового походження, що формує вартісні параметри та примножує багатство суспільства.

Параметричні показники продукту та товару.

Продукт являє собою уречевлену працю конкретну у натурально-речовому вигляді, вимірювану кількісно (у штуках, тоннах, кубометрах, літрах...) і якісно (складність, досконалість, надійність, практичність і т.п.). Враховуючи, що якість характеризується також кількісними показниками (міцність, потужність, швидкість, довговічність...), можна стверджувати: як фізична даність продукт вимірюється метричними параметрами. А ось конкретна трудомісткість продукту вимірюється:

а) тривалістю *реального* робочого часу, затраченого на виробництво;

б) кількістю задіяних у виробництві *реальних* пар робочих рук.

Проте... практично трудовитратну ємність продукту реально вчислити тільки в разі уречевленої в ньому найпримітивнішої простої праці: скільки реального робочого часу затрачено або реальних пар робочих рук залучено на виробництво – така конкретна трудомісткість продукту. «Вторгнення» інтелект-праці такі розрахунки робить нереальними. Звідси питання до *реальності*... Землероб, що вирощує урожай вручну, – це одна реальна пара робочих рук однозначно. А чи можемо ми з такою ж упевненістю визнати реальність однієї пари робочих рук того ж землероба, що механізував свою працю?.. Те ж саме стосується будь-якого майстра-одинака, що увімкнув електроінструмент в розетку. Відтак, реальний робочий час і реальні пари робочих рук складної праці індустріального виробництва досить *умовні*.

Товар є оцінений на ринку продукт і в якості уречевленої праці абстрактної вимірюється вартістю у грошовому еквіваленті, що, по суті, означає визначення трудовитратної ємності товару в тому ж таки грошовому еквіваленті. В якості міри вартості = міри об'єму уречевленої в товарі абстрактної праці являються:

а) *умовна* одиниця робочого часу;

б) *умовна* пара робочих рук.

Та й інша міри вартості взаємно конвертовані.

Ринкова оцінка реальної трудомісткості товару означає, що: а) є реально уречевлена в товарному продукті абстрактна праця – об'єктивно; б) є оцінка уречевленої в товарному продукті абстрактної праці – суб'єктивно. Ринкова оцінка уречевленої в товарі праці зрима в ціні. Тоді як сам по собі обсяг уречевленої в товарі абстрактної праці не видимий. А тому абстрактна трудомісткість товару квантифікації доступна лише за умови, що його адекватно оцінили, тобто ринкова оцінка трудомісткості товару збіглася з його реальною трудомісткістю. Відтак, абстрактна трудоємність товару вимірюванню доступна лише через призму його ВАРТОСТІ (справжньої) у грошовому виразі. – За умов дії закону вартості.

Завдання ЗАКОНУ ВАРТОСТІ – зрівняти *ринкову оцінку* уречевленої в товарному продукті абстрактної праці з *реальною величиною* уречевленої в товарному продукті абстрактної праці. І тільки при такій умові має місце справжня ВАРТІСТЬ, адекватно «наповнена» трудозмістовною сутністю, величину якої є реальна можливість виміряти через призму грошового еквіваленту (ціни).

Ціна, по суті, є грошовим виразом ринкової оцінки (вартості) уречевленої трудомісткості товару, кількісно представленої або тривалістю умовного робочого часу, або кількістю задіяних у виробництві умовних пар робочих рук.

Правильно оцінена суб'єктами ринку абстрактна трудомісткість товару (*достовірна* вартість) в грошовому еквіваленті розрахункам доступна практично завжди, незалежно від характеру задіяної праці: простої чи то складної.

Таким чином...

ПРОДУКТ є матеріалізований результат праці конкретної;

ТОВАР є об'єкт ринкової оцінки матеріалізованої в продукті праці абстрактної.

Кількісно уречевленої праці, за умов еквівалентного товарообміну, що в продукті (усередненому по трудомісткості), що в товарі (реалізованому за вартістю) абсолютно однакова.

У продукті конкретна праця виробника втілена в натурі реально. – Незалежно від споживчого попиту на нього в якості товару.

В товарі абстрактна праця виражена оціночно з точки зору суб'єктів ринку. – Тільки при наявності споживчого попиту на продукт.

Уречевлена праця абстрактна в товарі оціночно врівноважена з реально уречевленою в (усередненому) продукті конкретною працею. – За умови середньої норми підприємницького прибутку. Середня норма прибутку означає: ринкова оцінка трудовитрат «потрапила в ціль» – правильно оцінила матеріалізовані в товарній продукції трудовитрати, відповідає їм. Наяву в такому випадку рівність товару з продуктом за трудовитратною ємністю.

Трудоємнісна рівність реалізованого за вартістю ТОВАРУ з усередненим ПРОДУКТОМ є свідчення того, що: *уречевлена праця конкретна* в продукті = *уречевлена праця абстрактна* в товарі. – При оптимальній нормі прибутку. Отже, і *жива праця конкретна* = *жива праця абстрактна*. Рівність живої праці з працею *уречевленою* апіорі сумніву не підлягає...

Праця жива = уречевлена Праця.

Таким чином, з одного боку ми маємо працю живу, що складається із суми трудовитрат фізичних плюс інтелектуальних в конкретному та абстрактному виразах, а з іншого, – працю зречевлену у двох абсолютно рівнозначних за трудовитратною ємністю іпостасях – продукту та товару. Між ними абсолютна рівність, за умови, звісно, *достеменної* ВАРТОСТІ: ПРАЦЯ конкретна/абстрактна ЖИВА = УРЕЧЕВЛЕНА в продукті/товарі ПРАЦЯ. Уречевленої праці в товарній продукції рівно стільки, скільки живої інтелектуально-фізичної праці усереднено-конкретної = абстрактної затрачено на її виробництво. – Такий ось непорушний модус теорії трудової вартості. ...Аналогічно факту кількісної рівності води, що впадає–витікає в/із ставка: не може зі ставка кількісно води витікати більше, аніж в нього надходить. Це до того, що політекономічна література рясніє твердженням: «меншими

затратами праці більше продукту та вартості» (нібито із зростанням продуктивності праці). – Абсурд!

Уречевлена в товарі праця = затратам абстрактної праці живої. – Завжди і всюди. Це означає: кількість *уречевленої* в товарі праці умовних пар робочих рук (або ж умовного робочого часу) відповідає кількості *живої* праці умовних пар робочих рук (або ж умовного робочого часу), затраченої на його виробництво. В такт із зростанням маси живої праці ми маємо прямо пропорційний приріст маси товарної продукції в індустріальну епоху. Звідси і відповідний приріст вартості як ринково оціненої в грошовому еквіваленті товарної маси. Оцінений обсяг абстрактної праці (=ВАРТІСТЬ) повинен відповідати реальній величині уречевлених в товарі абстрактних трудовитрат. – Функція ЗАКОНУ ВАРТОСТІ. Відтак...

ВАРТІСТЬ (як оцінка трудовитрат) **дорівнює обсягу уречевлених в товарі реальних ТРУДОВИТРАТ.** – Однак, лише за умови середньої норми підприємницького прибутку = єдиного в масштабах економіки рівня рентабельності. Тобто, за умови реалізації товару за законом вартості. Тільки за таких умов має місце *адекватна трудовитратам вартість товару.* – Справжня ВАРТІСТЬ. Враховуючи, що ринок систематично врівноважує оцінку трудовитрат з реальною величиною трудовитрат до єдиного рівня рентабельності виробництва, ВАРТІСТЬ (справжня) притаманна періоду промислового циклу в цілому.

Рівняння **ВАРТІСТЬ = ТРУДОВИТРАТИ** є становий хребет Трудової теорії вартості. Зарахуванням інтелектуальної праці в загальну масу трудовитрат (чого раніше не було), ми зрівнюємо живу працю з працею уречевленою для товарного виробництва індустріальної епохи. Товарна продукція і в цю епоху, попри, здавалося б, «зnelюднювання» виробництва, зберігає трудовитратне походження. Відповідно... **ВАРТІСНА ОЦІНКА** трудоемності товару логічно урівноважується (середньою нормою прибутку!) з об'ємом **РЕАЛЬНИХ ТРУДОВИТРАТ**, зречевлених в товарі, яких би висот інтелектуалізації товаровиробництва не досяг науково-технічний прогрес. Тим самим ми воскрешаємо Закон вартості – суть ТТВ сучасної економіки.

Закон вартості в повному поданні:

ВАРТІСТЬ (в ціні) $> = <$ **ТРУДОВИТРАТИ** (матеріалізовані = живі) **абстрактні в товарі = усереднені інтелектуально-фізичні ТРУДОВИТРАТИ** (живі = матеріалізовані) **конкретні в продукті.**

Закон вартості в скороченому поданні:

ВАРТІСТЬ (в ціні) $> = <$ **ТРУДОВИТРАТИ** реальні

Подібна схема, однак, є і залишиться абстракцією, якщо ми не конкретизуємо проблематику міри абстрактної праці (живої/уречевленої). Вона

ж – міра вартості. Це не обмовка. ВАРТІСТЬ не просто повинна бути зрівняна з абстрактною ПРАЦЕЮ (уречевленою = живою), але і мати з нею спільну одиницю виміру. Адже вартість не що інше, як оцінка уречевленої в товарі праці. Питання величини ВАРТОСТІ – це питання кількості абстрактних ТРУДОВИТРАТ. Що може слугувати мірою абстрактних ТРУДОВИТРАТ = ВАРТОСТІ?.. Робочий час чи то пари робочих рук?.. (Уточнимо, повертаючись до частково сказаного).

Редукція праці як метод обчислення вартості

Реальний робочий час в якості міри складної інтелектуально-фізичної праці, зрозуміло, непридатний. І ось чому. Природа інтелектуальної праці абсолютно відрізняється від праці фізичної. Фізичні трудові зусилля мають обмеження для людини: середньостатистична людина фізично за одиницю часу в змозі зробити такий-то, фіксований, обсяг роботи, і не більше. Тому маса фізичної праці визначається тривалістю робочого часу в прямій пропорції один до одного: скільки робочого часу – така і маса затраченої фіз-праці. А ось інтелектуальні трудовитрати, навпаки, обмежень для людини не мають. Більш того, інтелект-праця сама визначає тривалість робочого часу, і визначає його в зворотній пропорції, скорочуючи нелінійно (за одну і ту ж одиницю часу думаючий мозок може «видати на-гора» такий-то інтелект-результат, а може інший). Масивніше інтелектуальна робота людського мозку – коротший робочий час у нелінійно-зворотній пропорції. Тому-то фізична праця піддається вимірюванню робочим часом, інтелектуальна праця – ні. Не підлягає вимірюванню робочим часом, відповідно, і складна інтелектуально-фізична праця.

Робочий час може бути мірою тільки простої праці. До того ж... проста фізична праця буває різна. Є чисто фізична, скажімо, примітивна праця дроворуба, женця, землекопа... А є більш складна фізична праця якихось справ майстрового: будівельника, коваля, теслі... Перша практично позбавлена інтелектуальної складової, а ось друга без неї обійтися не може. Ткач, припустимо, на своєму ручному верстаті працює на автоматі, а ось закрійнику сюртука треба ворухити мізками. Активізувавши мізки, кравець скоротить робочий час на виготовлення сюртука, а ось ткач, скільки не активізуй мізки, робочий час на виготовлення полотна не скоротить (тільки спритність рук). Чому?.. Тому що, праця закрійника-кравця містить інтелектуальну складову, праця ткача її практично не містить. Зате... Робота ткача з легкістю піддається вимірюванню в одиницях робочого часу за метражем зітканого полотна: скільки робочого часу – стільки-то метрів полотна (і навпаки). А ось роботу закрійника-кравця виміряти в одиницях робочого часу по кількості зшитих сюртуків куди більш складно.

Робочий час як міра праці, таким чином, придатний для вимірювання виключно праці чисто фізичної. – І не більше. Це аж ніяк не означає, що складну інтелектуально-фізичну працю взагалі не можна виміряти в одиницях робочого часу. Для цього, однак, нам доведеться ввести поняття *умовного робочого часу* – *умовної одиниці робочого часу*. Тоді вийде, наприклад: якщо, припустимо, середньостатистичний працівник вручну (чисто фізично) за восьмигодинний робочий день дає уречевлений результат, скажімо, у такому-то обсязі, а технічно озброївшись виробляє за ті ж вісім годин реального часу в десять разів більше, то, відповідно, маса його інтелектуально-фізичної праці протягом робочого дня становитиме умовно 80 годин робочого часу. Праця 8 годин *реального* часу = праці 80 *умовних* годин робочого часу – для технічно оснащеного працівника. Чи можна подібним чином обчислювати масу складної інтелектуально-фізичної праці?.. – Можна. Інше питання, чи зручно... Скільки умовних століть-тисячоліть робочого часу складе загальна маса уречевленої праці в Сукупному Суспільному Продукті сучасної країни, тої чи іншої?.. Робочий час реальний в якості міри праці складної = міри вартості – непридатний, а робочий час умовний – непрактичний. Тому... нам доведеться зосередити свою увагу на пошуку іншої міри абстрактної праці: живої = уречевленої. Відповідно, – вартості. І вона (міра) напрошується сама собою.

У вищенаведеному прикладі ми, непомітно для себе, вдалися до двох дій: а) до редуції праці через призму її матеріалізованого результату, зіставляючи уречевлений результат складної праці з уречевленим результатом праці простої; б) до конвертації робочого часу в уречевлений результат і навпаки. Ставимо питання: а чи потрібно нам друга дія «б», коли методом редуції праці (дія «а») ми і так вже, по суті, виміряли масу складної праці, зіставивши її з працею простою, і вона склала 10 крат! Тобто, складна праця в нашому прикладі дорівнює сумі 10-ти простих.

Таким чином, базуючись на принципі «праця жива = уречевлена праця», вимірювати комбіновану масу складної інтелектуально-фізичної праці цілком можливо, зіставляючи її уречевлений результат з уречевленим результатом простої фізичної праці. Адже остання піддається вимірюванню (в одиницях робочого часу). Взнявши за основу (еталон) уречевлений результат простої праці однієї пари робочих рук, ми з легкістю можемо виміряти масу складної інтелектуально-фізичної праці на машинному або ж машинно-автоматизованому обладнанні за її уречевленим результатом. – Методом редуції: зіставляючи уречевлений результат технічно оснащеної праці з уречевленим результатом ручної праці.

Уречевлена праця, проте, представлена в двох іпостасях – продукту та товару. Продукт являє собою матеріалізовану працю конкретну. Товар являє

собою матеріалізовану працю абстрактну. Кількісний вміст трудовитрат що в продукті (усередненому), що товарі (реалізованому за вартістю) по ідеї повинен бути абсолютно однаковий. Вартість товару повинна повністю відповідати усередненій трудомісткості продукту. – За умови середньої норми прибутку. І редукція праці що через призму уречевленої в (усередненому) продукті праці конкретної, що через призму уречевленої в товарі праці абстрактної повинна по ідеї дати один і той же результат...

Будь хто із політекономів, прочитавши ці рядки, задасть цілком резонне питання: а як же бути з редукцією при зниженні вартості продукту (в якості товару) в міру зростання продуктивності праці?..

Факт справді має місце. Мова йде про довгострокову тенденцію зниження вартості товару із зростанням продуктивності праці. За останні 100-150 років, скажімо, реальний ціновий тренд на продукцію аграрного сектора та гірничодобувної промисловості (продукція незмінної якості) знизився десь в 2-4 рази. – В цих межах. Тобто, сучасні реальні ціни на продовольство і сировину складають приблизно 30-40% від реальних цін на відповідну продукцію позаминулого століття. Це при тому, що продуктивність праці за цей період зросла в десятки, а то й сотні разів. Сучасна реальна ціна пшениці, наприклад, коливається в межах 25-50% від рівня цін столітньої давності. Це в умовах сучасної продуктивності хліборобської праці в розвинених країнах на рівні 60-120 тон на фермера (у США – 100 т., в Канаді – 120 т.). При цьому слід мати на увазі зростаючий попит на продовольство у такт із зростанням чисельності населення, яка за відповідний період зросла приблизно в чотири рази. А що стосується сировинних ресурсів, то тут, окрім іншого, слід враховувати зростаючу важкодоступність їх видобутку. А це додаткові трудовитрати. Ціновий тренд на промтовари (продукція мінливої якості) виявляє приблизно ту ж саму тенденцію: сучасні ціни десь на рівні 25-30% від рівня цін початку ХХ століття. Сучасне ціноутворення, слід враховувати, найсильнішим чином спотворюється ціною на нафту, яка скоріше є ціною політичною, аніж ринковою.

Довгостроковий тренд зниження вартості товару (в ціні) по мірі зростання продуктивності праці є незаперечний факт, і він означає загальне відставання приросту маси вартості по відношенню до приросту маси продукту. На перший погляд створюється враження неузгодженості уречевленої трудомісткості товару з уречевленою трудомісткістю продукту... Яким чином пояснити такий факт?..

Поставлене питання змушує нас уважніше придивитися до зречевленої праці в іпостасях продукту та товару. Що таке уречевлена в продукті праця конкретна, що таке уречевлена в товарі праця абстрактна? Точніше... Що таке

кількісно-якісне вираження величини конкретної праці в продукті? Що таке вартісне вираження величини абстрактної праці в товарі?..

Продукт є конкретно-матеріалізована субстанція людської праці у виробництві, – субстанція в натурально-речовому вигляді.

Товар є абстрактно-уявна субстанція людської праці в очах суб'єктів ринку, – субстанція у вартісному вираженні.

«Величина» Продукту – об'єктивно-реальна, обрахована метричними показниками кількості-якості.

«Величина» Товару – суб'єктивно-оцінна, обрахована вартістю у грошовому еквіваленті.

Метрична величина Продукту – конкретне надбання праці Сукупної.

Вартісна величина Товару – абстрактна оцінка праці Поточної.

Тут знадобиться пояснення: що таке «праця Сукупна», що таке «праця Поточна»?..

Вироблений продукт в сучасних обсягах та якості є сукупне надбання трудової діяльності всього людства, що ретроспективно своїми витокami йде в глиб віків. Давайте задамося питанням і подумаємо. Всі ті придбані на ринку матеріальні блага, якими ми користуємося у повсякденному житті, були б в наявності без великих першовідкривачів, скажімо, електрики, без винахідників електрогенераторів і електродвигунів, без розробників дизель-двигунів і двигунів в/згоряння... І т. д., і т. п. А ті, в свою чергу, не спиралися б в своїх творчих працях на науково-технічні досягнення попередників... аж до винахідників мотик, колеса, жорен, веретен... Однозначно, – ні! Інтелектуальні досягнення минулого безсмертні. Вони, накопичуючись, передаються із покоління в покоління... Із покоління в покоління вони нарощують інтелектуальний потенціал робочої сили... В своїй сумі інтелектуальні досягнення минулого «живуть» в мізках сучасного виробника матеріальних благ, і його руками продовжують донині реально плодоносити... Отже, сучасний продукт – це в кінцевому підсумку творіння і заслуга загально-інтегрованої праці усього людства за всю історію свого існування – праці Сукупної. У кожному сучасному продукті існує («живе») частинка минулої праці наших предків.

А тепер перейдемо до продукту в якості товару, що реалізується на ринку, і задамося простим питанням: чи враховуються суб'єктами ринку в процесі купівлі-продажу товару минулі трудовитрати далеких наших предків, котрі своїми геніальними відкриттями і своєю працею проторували нам шлях до сучасного матеріального благополуччя... Зрозуміло, – ні! При формуванні вартісної оцінки товару на ринку враховуються, безперечно, сукупні трудовитрати, але... трудовитрати Поточні, починаючи від видобутку енергетично-сировинних ресурсів... включаючи виробництво всієї сукупності

засобів виробництва плюс всю інфраструктуру... і до випуску готової продукції. – І тільки. А от Минула праця, праця далеких першовідкривачів-винахідників – від евклідів і архімедів до кулібіних і едісонів – у вартість сучасного товару не входить. Чому так? – Тому що, поточні енерго-трудо витрати вимагають свого відтворення, минулі енерго-трудо витрати свого відтворення не вимагають. Отже...

Метрична величина Продукту є конкретне надбання праці Сукупної = сума Минулих та Поточних трудовитрат.

Вартісна величина Товару є абстрактна оцінка трудовитрат тільки Поточних.

Виходить: Минула праця в продукті «живе», а ось у вартість товару не входить. А оскільки в загальній масі Сукупної праці, уречевленої в продукті, з плином часу нагромадження питомої частки праці Минулої випереджає нагромадження питомої частки праці Поточної, то, власне... Ось і відповідь на питання про зниження вартості продукту в якості товару із зростанням продуктивності праці.

Вартісна величина Товару відстає від зростаючої метричної величини Продукту, і вона відстає на вартісну величину матеріалізованої праці Минулої. Якщо, скажімо, сучасна вартість (за реальною ціною) пшениці складає 40% від вартості (ціни) даного продукту півтора-вікової давності, то це означає, що в 1 тонні пшениці 60% уречевленої праці Минулої і 40% уречевлених трудовитрат Поточних. – З точки зору вартісної оцінки на даний момент. Якщо сучасна вартість промислових товарів становить $\frac{1}{4}$ від вартості промтоварної продукції другої половини позаминулого століття, то це означає, що у вартості сучасних промтоварів $\frac{3}{4}$ матеріалізованої праці Минулої і тільки $\frac{1}{4}$ праці Поточної. І чим далі – тим більше питома маса уречевленої праці Поточної поступатиметься зростаючій питомій масі уречевленої праці Минулої. У цьому виток зниження вартості товарного продукту в міру підвищення продуктивності праці. Відповідно, – причина відстаючого приросту маси вартості по відношенню до приросту продуктової маси.

Відповідь на дане питання, однак, ставить під сумнів рівність трудомісткості продукту та товару. Адже... метрична величина Продукту враховує Минулу працю, вартісна величина Товару її не враховує. Уречевленої праці в товарі, виходить, менше, ніж в продукті?..

Це тільки на перший погляд так здається.

Уречевлена праця Поточна в товарі дорівнює уречевленій праці Сукупній у продукті вже з тієї причини, що сучасний виробник «увібрав» в собі всю інтелектуальну спадщину (знання, досвід, навички) попередніх поколінь, і він є носієм сукупного інтелект-потенціалу своїх предків. Відтак, загальний

трудоий потенціал (потенціал робочої сили) сучасного колективного виробника зіставний з трудовим потенціалом (потенціалом робсили) своїх попередників разом узятих. Зіставні, відповідно, і трудовитрати. Звідси: маса уречевленої праці Поточної в одиниці товару дорівнює масі уречевленої праці Сукупної в одиниці продукту. – Об'єктивно! Інша справа, суб'єктивна оцінка маси уречевленої праці Поточної в одиниці товару... що формує, власне, величину вартості. І ось вона (вартісна оцінка), будучи зорієнтованою суб'єктами ринку на відшкодування трудовитрат поточних, має загальну тенденцію до відставання від приросту метричної маси уречевленої праці Сукупної в одиниці продукту. Минулу працю суб'єктами ринку при цьому зовсім не анульовано.

Праця Минула, у вигляді накопиченого інтелект-потенціалу, «живе» в мізках колективного суб'єкта ринку (що у своїй масі складається з тих же товаровиробників), котрий дає вартісну оцінку товарам. Суб'єктивна оцінка, зрозуміло, у повній залежності від статусу (в сенсі стану) суб'єкта: який суб'єкт – така його оцінка. У суб'єктів з різною продуктивною силою праці, зрозуміло, різна суб'єктивна оцінка одних і тих же трудовитрат. Питання: колективний суб'єкт сучасного ринку ідентичний у своєму статусі колективному суб'єкту ринку 100-річної, а тим більше 200-300-річної давнини?.. – Ні. Колективний суб'єкт сучасного ринку (читай: колективний товаровиробник у ролі продавця і покупця в одній особі) з набагато більш потужною працездатністю = потенціалом робочої сили, за рахунок інтелект-спадщини минулого. Відповідно, суб'єкт з потужнішою працездатністю оцінювати працю уречевлену суб'єктивно буде по-іншому – давати іншу вартісну оцінку, а саме: занижувати вартість метричної одиниці продукту в якості товару. Залежність вартісної оцінки уречевленої праці від потенціалу суспільної працездатності очевидна. Є підозра, що ця залежність у зворотній пропорції один до одного. Звернемося до фактів.

Протягом 1900-2000 рр. продуктивність праці загалом в світі зросла у 5 разів, а у США - в 4,9 рази. А реальні ціни на промтовари у тих же США за той же період знизилися в 4 рази: в 2000р. 25% від рівня 1900р. Не набагато меншим є зниження цін на продовольство. Враховуючи, що левову частку ВВП формує промисловий сектор економіки, найбільш правдоподібним є, приблизно, чотириразове зниження цін у масштабах країни. Слід мати на увазі: ціновий тренд протягом століття найсильнішим чином деформувався екстремальними умовами Першої світової війни, Великої депресії, Другої світової війни, майже десятикратним зростанням ціни на нафту в 70-ті. Тим не менш (покладаючись на статистичні дані), при п'ятикратному підвищенні суспільної продуктивності праці спостерігається чотирикратне зниження

цінового тренду. Безсумнівною є зворотно пропорційна залежність зниження вартості товарної продукції від зростання продуктивності праці. І ця залежність, схоже, у зворотній пропорції масштабно сумірна: настільки зросла продуктивна сила суспільної працездатності – настільки ж знизилась ринкова оцінка уречевленої праці = вартість.

Зростання продуктивної сили суспільної праці і, відповідно, суспільної продуктивності праці визначає еволюцію колективного ринкового суб'єкта, який оцінює вартісні параметри товарної продукції у відповідності до трудовитрат. Який потенціал суспільної працездатності – така вартісна оцінка трудових витрат. – У зворотній пропорції: чим потужніша продуктивна сила трудівників, тим нижча вартісна оцінка трудовитрат. Це дає привід говорити про «плаваючу» (дрейфуючу) вартісну шкалу – або ж дрейфуючу ціну поділки вартісної шкали – трудовитратних оцінок суб'єктами ринку. Із зростанням продуктивної сили суспільства ціна поділки вартісної шкали пропорційно «насихується»/підвищується – кількість поділок шкали вартісних оцінок товару, відповідно, скорочується. = Ілюзія, що вартість знижується (суб'єктивно). А насправді (об'єктивно) уречевлена трудомісткість товару не знижується. Вона повністю зрівняна з уречевленою трудомісткістю продукту (усередненого). Це рівняння стосується і продуктово-товарної маси за одиницю часу (годину, день, місяць, рік): трудомісткість товарної маси повністю зрівняна з трудомісткістю продуктової маси. Бо абстрактна праця Поточна, що в основі формує вартість товару, за своєю величиною дорівнює конкретній праці Сукупній, що в натурі виробляє продукт. Відповідно (для економіки в цілому за рік), за своєю трудомісткістю Вартісна величина сукупного суспільного продукту дорівнює Метричній величині сукупного суспільного продукту.

Метрична величина ССП = Вартісна величина ССП.

Не меншими трудовитратами більше продукту та вартості за одиницю часу (той же рік для економіки в цілому) із зростанням продуктивності праці, як це стверджує традиційна ТТВ. – Абсурд. Це затрат праці, за рахунок нарощеного інтелект-потенціалу, більше на одиницю часу. І в такт із зростанням маси сукупних трудовитрат накопичується, відповідно, маса товарного продукту = маса вартості. Які трудовитрати – така і вартість.

Вартість, як ринкова оцінка трудовитратної ємності товару, – досить ефемерна. Будучи субстанцією абстрактно-суб'єктивною, вона (вартість) цілком в «полоні» реально-об'єктивних умов суспільного виробництва. Досить, скажімо, в наші дні повсюдно зникнути електроенергії в мережі (через обвал, боронь боже, енергосистеми), і... величезна маса сучасної техніки, як побутової, так і виробничої, тут же перетвориться на купу металевого непотребу. –

Вартісно знецінившись. А ось вартість продовольчих, текстильних та ін. товарів першої необхідності моментально «злетить» до рівня 100-200-річної давності. – Незважаючи на, здавалося б, фантастично високий інтелектуальний потенціал робочої сили як сучасних товаровиробників (змушених засукати рукави для фізичної праці), так і суб'єктів ринку в одній особі. – Чи не доказ ефемерності вартісних оцінок уречевленої праці, що перебувають у повній залежності від реальних умов економічного буття?..

Попри «примхливої» ефемерності вартісних параметрів, товар зрівняний з продуктом за кількістю уречевленої праці. При цьому: ні Метрична величина Продукту, ні Вартісна величина Товару самі по собі аж ніяк не являються безпосередніми показниками трудовитратної ємності уречевленого блага. В сучасних умовах, наприклад, ні обсяг вирощеного урожаю в тоннах, ні його вартість в ціні безпосередньо не дають нам уявлення про кількість затраченої землеробської праці. Кількісне уявлення трудомісткості матеріального блага дає редукція праці через призму уречевленої в (усередненому) продукті праці конкретної і уречевленої в товарі праці абстрактної. Тобто, редукція Метричної величини Продукту та Вартісної величини Товару. – Редукція, як розкладання складної праці на N-ну кількість простих праць. Проста праця, як відомо, піддається вимірюванню (в одиницях робочого часу), і ми маємо чітке уявлення її величини. Саме **кількість (!)** простих праць і є справжній показник трудомісткості як продукту, так і товару, виготовленого в умовах складного, технічно оснащеного виробництва. І ось тут ми завжди отримуємо один і той же результат редукції праці: як через призму праці конкретної (усередненої), так і через призму праці абстрактної. Результат не тільки трудовитратної рівності продукту і товару, але й уявлення про кількісний обсяг праці живої = уречевленої в продукті/товарі.

Метод редукції праці досить простий. В його основі – базисний принцип трудової теорії вартості «праця жива = уречевлена праця». Знаючи уречевлений результат простої фізичної праці однієї пари робочих рук (взявши його за еталон), ми досить легко визначаємо масу інтелектуально-фізичної праці складної за її уречевленим результатом: зіставляючи уречевлений результат технічно оснащеної праці з уречевленим результатом ручної праці. – Отримуємо в результаті уявлення маси складної праці за кількістю простих праць, яку вона містить. Уречевлений результат простої праці однієї пари робочих рук являє собою в даному випадку міру праці складної – як живої, так і уречевленої. Оскільки праця уречевлена представлена у двох іпостасях – продукту та товару, – уречевлена міра праці також представлена в двох іпостасях і має, відповідно, метричну величину еталонного продукту і вартісну величину еталонного товару. Тут слід мати на увазі наступне:

а) Метрична величина уречевленої в продукті простої фізичної праці однієї пари робочих рук статично-стабільна у всі часи, що в пізні середньовіччя, що 100 років тому, що нині... і такою залишиться надалі, бо фізичний потенціал людини, що виробляє продукт, незмінний;

б) Вартісна величина уречевленої в товарі простої фізичної праці однієї пари робочих рук динамічно знижується в часі (із циклу в цикл, як правило), бо інтелектуально-трудова потенціал людини, що суб'єктивно оцінює товар, невпинно зростає.

Тобто...

Продуктовий еталон міри праці – непорушний у віках. – Еталон базовий.

Товарний еталон міри праці – лише на даний момент. – Субеталон.

Незважаючи на зниження вартості продукту (в якості товару) із зростанням продуктивності праці, редукція праці як через призму праці конкретної, так і через призму праці абстрактної, тим не менш, завжди дає один і той же результат трудомісткості як продукту, так і товару. Бо... із зростанням продуктивності праці синхронно загальному зниженню вартості товарної продукції знижується вартісна величина еталонного продукту в якості товару. Розглянемо два простих приклади редукції праці: один на мікро рівні одноосібного господарства, інший – на макро рівні окремо взятої галузі.

Середньостатистичний землероб епохи простого товарного виробництва, наодинці орудує простими засобами виробництва, в середньому за сезон виробляв, припустимо, 1 тонну такого-то с/г продукту. Такий ось матеріалізований результат простої праці конкретної. Цю ж кількість продукту виготовить і сучасний трудівник, орудує тими ж таки примітивними знаряддями праці. Метрична величина продукту, виробленого працею однієї (усередненої) пари робочих рук, – непорушно-фіксована в віках. І це є продуктивний еталон базовий. А ось метрична величина (валового за сезон) продукту, виробленого технічно оснащеною працею аграрія, зростає в міру підвищення продуктивності праці. Сучасний середньостатистичний фермер, використовуючи найновішу агротехніку та агрозасоби, за сезон наодинці виробляє, скажімо, 100 тонн цього ж таки с/г продукту. – Стократне зростання продуктивності праці. Результат редукції праці (конкретної) – очевидний: складна праця сучасного землероба містить 100 простих землеробських праць. А що ж вартісна величина даного с/г продукту в якості товару?... Два століття тому 1 тонна с/г продукту на ринку в середньому коштувала, наприклад, \$500. – Субеталон товарний тоді. Нині вартість с/г продукту (в реальній ціні) знизилась на 60% і в середньому становить \$200 за тонну. – Субеталон товарний тепер. Однак, якщо в епоху простого товарного виробництва середньостатистичний аграрій за сезон виготовляв і реалізовував продукт в середньому на \$500, то

сучасний – на \$20000. Незважаючи на зниження вартості одиниці товару, тим не менш, отримуємо той самий результат редукції праці (абстрактної), поділивши вартісну величину товарної продукції на вартість товарного субеталону: $\$20000 : \$200 = 100$ простих землеробських праць. 100 ПЗП (коефіцієнт продуктивності землеробської праці) = маса живої праці сучасного фермера, в рівній мірі обчислена нами через призму редукції праці що конкретної, що абстрактної.

Фермерське виробництво одвічно характеризується відносною одноосібністю господарювання. Чого не скажеш про інші галузі, що потребують корпоративної (інтегрованої) праці багатьох працівників. Візьмемо, приміром, гірничодобувну галузь. В епоху простого товарного виробництва двісті років тому ця галузь такої-то країни при чисельності трудовозайнятих в ній, скажімо, 50 тисяч робітників примітивної ручної праці видобувала в рік 1 млн. тонн корисних копалин. В середньому 20 тонн в рік на гірника, виходить, що є еталонною величиною продукту для однієї пари робочих рук. В наш час ця галузь, оснащена за останнім словом техніки, видобуває 100 млн. тонн корисних копалин при тій же загальній чисельності трудовозайнятих в ній 50 тисяч робітників. 2000 тонн в рік на гірника в середньому. Продуктивність праці, як бачимо, зросла у 100 разів за двісті років. Праця сучасного гірника, відповідно, рівновелика 100 простим гірняцьким працям. – Такий результат редукції праці конкретної. Тепер, що стосується вартості (в реальній ціні). Двісті років тому при вартості 1 тонни корисних копалин, скажімо, \$100 середньостатистичний гірник виробляв продукту (в якості товару) на суму \$2000 на рік. Нині, за вартістю, скажімо, \$30 за 1 тонну корисних копалин, сучасний середньостатистичний гірник видобуває продукту (в якості товару) на суму: $2000\text{т} \times \$30 = \60000 на рік. В той же час 20-тонний продукт, як середньорічна норма (еталон) уречевленої праці однієї пари робочих рук, в наш час коштує: $20\text{т} \times \$30 = \600 (субеталон). Співвідносячи уречевлену, у вартісному вимірі, працю технічно оснащену до уречевленої, у вартісному вимірі, праці ручної – \$60000 ділимо на \$600, – отримуємо 100 кратний вміст простих праць в 1-й складній праці сучасного гірника. 100 ПЗП (коефіцієнт продуктивності гірняцької праці) = маса живої праці сучасного гірника, в рівній мірі обчислена нами що через призму редукції праці конкретної, що через призму редукції праці абстрактної.

Метрична величина продуктового еталону простої праці однієї пари робочих рук стабільна у віках: що 300-200-100 років тому, що нині... як була одна тонна с/г продукту за сезон в аграрній і 20 тонн копалин за рік в гірничодобувній галузях, так і лишилися. А ось вартісна величина товарного субеталону простої праці однієї пари робочих рук – знижується. Тим не менш,

редукція праці уречевленої що у формі метричної величини продукту, що у формі вартісної величини товару завжди дасть один і той же результат у вигляді коефіцієнта продуктивності праці (КПП), який показує нам масу складної праці в продукті/товарі: працею скількох умовних пар робочих рук був виготовлений продукт/товар. І під яким би кутом, з точки зору історичної, не була дана вартісна оцінка продукту в якості товару суб'єктами ринку, результат редукції праці абстрактної буде один і той же, і він співпаде з результатом редукції праці (усереднено) конкретної. Оскільки... базовим показником трудомісткості товару є продуктивність праці. Припустимо (із посиланням на вищенаведений приклад), якщо б нам якимось чином вдалося раптом «підняти» з небуття ринкових суб'єктів двохсотлітньої давності, надавши їм можливість встановити вартісні пропорції сучасного ринку, вони, вразившись стократно збільшеною продуктивністю праці в аграрній і гірничодобувній галузях, спочатку (за інерцією) оцінили б 1 тону с/г продукту в \$500, а корисних копалин – в \$100 за тону. Як би це не здалося парадоксально, наші предки не погіршили б проти істини в оцінці трудомісткості товарної продукції. Бо... редукція праці абстрактної і в цьому випадку дала б нам той самий коефіцієнт продуктивності сучасної праці – 100 КПП що фермерського виробництва, що гірничодобувного. І він, цей результат співпав би з результатом редукції праці усереднено-конкретної. Адже, ще раз: безпосереднім показником трудомісткості продукту/товару є не його метрична і вартісна величини, а кількість простих праць, що містяться в ньому. І редукція праці тут завжди дасть однозначну відповідь.

Методика, що у всіх випадках дає один і той же результат, – вірна.

До речі, маючи еталонний продукт простої праці однієї пари робочих рук і знаючи на даний момент його вартість в ціні, можна безпомилково обчислити масу складної праці в продукті/товарі за однією лише його ринковою (в ціні) вартістю. – При неможливості, скажімо, визначити метричну величину продукту.

Вищенаведені приклади стосуються внутрішньогалузевої редукції праці по одній окремо взятій продуктово-товарній групі. У кожного різновиду продукту/товару своя міра уречевленої праці – уречевлений еталон простої праці однієї пари робочих рук: у хлібороба своя, у шахтаря своя... А продуктово-товарних груп безліч. І не тільки у цих галузях. Еталонів не «напасешся». До того ж... тільки в аграрному секторі та у гірничодобувній промисловості продукція незмінної якості. Продукція обробної промисловості не те що мінлива в своїй якості, але зазвичай не має аналогів ручного виробництва: вручну не можна виготовити, приміром, електроенергію, електротехнічну продукцію, продукцію машинобудування, хімічної

промисловості та багато чого іншого. Де ніякі «еталони» простої праці однієї пари робочих рук взагалі не існують у природі...

А нам цього й непотрібно!

Адже ринок урівнює всі без винятку товари у вартісній оцінці абстрактних трудовитрат на їх виробництво. Абстрактна трудомісткість – загальна для всіх товарів без винятку субстанція. – У різних співвідношеннях, зрозуміло. А питання поставлено: знайти міру уречевленої в товарі абстрактної праці = вартості. Яка для нас різниця, абстрактною трудомісткістю якого товарно-продуктового еталону ми будемо вимірювати абстрактну трудомісткість реалізованого на ринку продукту в якості товару. Головне – мати реальне уявлення трудовитратної ємності товару = його ВАРТІСТЬ.

Таким чином...

У пошуках міри абстрактної праці = ВАРТОСТІ залишається наступне: **на роль базового еталону взяти уречевлений в продукті результат найелементарнішої праці конкретної та... ринкову оцінку його як товару на даний момент фіксувати в якості універсального субеталону одиниці абстрактної праці = ВАРТОСТІ.** Такою (найелементарнішою) працею може бути проста фізична праця однієї середньостатистичної пари робочих рук, що виробляє конкретний продукт незмінної якості: продовольство або сировину. – Найелементарніша праця конкретна (усереднена), що дає уречевлений результат у вигляді еталонного продукту і його, в якості товару на ринку, субеталонної вартості. Якщо взяти просту працю аграрія, то це така-то кількість продовольчого (якогось, скажімо, зернового) чи то сировинного (для текстильної промисловості) продукту та його вартість (в ціні) на ринку. Якщо ж взяти просту працю гірника, то це така-то кількість якої-небудь корисної копалини (вугілля, залізної руди, глинозему...) і її вартість (в ціні) на ринку. Продукт найелементарнішої праці однієї пари робочих рук конкретної категорії трудівників (хлібороба, бавовняра чи то гірника...) може представляти еталонну базу формування на його основі відповідного товарного субеталону. А це є вартісний субеталон – одиниця уречевленої в товарі праці абстрактної = вартості. На основі метрично стабільної величини конкретного продуктового еталону (такої-то кількості пшениці, бавовни, вугілля, руди...), таким чином, формується субеталон одиниці вартості на даний момент.

Обчисливши та затвердивши елементарну частину уречевленої в конкретному продукті найпростішої моно-ручної праці у якості еталону плюс сформованої на його основі субеталонної вартості, ми отримуємо універсальний інструментарій (міру) вимірювання абстрактної трудомісткості всіх товарів = вартості... методом редукції: зіставляючи вартість будь-якого сучасного товару з субеталонною вартістю реалізованого на ринку

продуктового еталону. – Обчислюючи таким ось чином кількість задіяних в виробництві даного товару умовних пар робочих рук. = Маса уречевленої в товарі абстрактної праці. = Вартість. Так, це будуть умовні пари робочих рук конкретної категорії трудівників: хлібороба, або бавовняра, а може гірника... Використання еталонної праці середньостатистичної пари робочих рук тієї чи іншої нами обраної категорії виробників в якості універсальної міри трудовитратної ємності товарів (=вартості) не повинно бентежити. Бо, як вже говорилося, ринок урівнює всі без винятку товари у вартісній оцінці абстрактних трудовитрат.

Фіксований еталон матеріалізованої в продукті/товарі найелементарнішої простої праці однієї пари робочих рук цілком може стати універсальною мірою уречевленої в товарі абстрактної праці – мірою вартості. Проте... вимірювати масу абстрактної праці = вартості кількістю задіяних у виробництві товарної продукції «умовних пар конкретної категорії робочих рук» (словесно), погодьтесь, дещо незручно. Тому... Приймавши одну (усереднену) пару робочих рук обраної категорії трудівників за умовну одиницю робочої сили – УОРС, а працю однієї пари робочих рук цієї ж категорії за працю умовної одиниці робочої сили – УОРС-Труд, логічно представити уречевлений УОРС-Труд еталонний в якості міри абстрактної праці = міри вартості.

УОРС-Труд еталонний є міра абстрактної ПРАЦІ = міра ВАРТОСТІ.

УОРС-Труд еталонний є одиниця ВАРТОСТІ.

Уречевлений УОРС-Труд еталонний в двох іпостасях: продуктового еталону в метричному вимірі та товарного субеталону у вартісному вимірі.

Обравши матеріалізований результат праці умовної одиниці робочої сили – УОРС-Труд еталонний – в якості міри абстрактної праці = вартості, ми отримуємо можливість наочного зрівняння ВАРТОСТІ з абстрактними ТРУДОВИТРАТАМИ. – В одиницях УОРС-Труда. На питання, яких трудів вартий товар (яка його вартість), ми відповідаємо: товар вартий такої-то кількості трудовитрат умовних одиниць робочої сили – кількості УОРС-Труда (в грошовому, зрозуміло, еквіваленті). Що у абстрактних трудовитрат (живих = уречевлених), що у ВАРТОСТІ – одна загальна одиниця вимірювання – еталонний УОРС-Труд. Зупинка за натурально-речовим (відповідно, – вартісним) «наповненням» еталона одиниці ВАРТОСТІ. Що може слугувати в якості такого наповнення?..

В пошуках одиниці вартості

Перш за все, про критерії підбору продуктового еталону. Це повинен бути найбільш життєво важливий Продукт першої необхідності, щодня споживаний всіма без винятку, виробляється повсюдно у всі часи. Виробництво цього Продукту має бути під силу одній фізичній особі – одноосібно – ручними

знаряддями праці протягом повного виробничого циклу. Виготовлений вручну, цей Продукт повинен містити максимум уречевленої «праці новоствореної» при мінімумі «праці перенесеної». Нарешті, даний Продукт повинен користуватися стабільним споживчим попитом на душу населення незалежно від рівня технічного прогресу та циклічних коливань.

На роль продуктового в товарному вигляді еталону одиниці уречевленої абстрактного праці = ВАРТОСТІ автор не знаходить (допоки) більш підходящого варіанту, аніж «хлібний еталон». Так, саме Хліб, вирощений елементарною працею робочої сили фізичної особи – працею усередненої РСФО – примітивними знаряддями ручної праці при середніх умовах землеробства епохи простого товарного виробництва (200-300-річної давності) протягом одного виробничого циклу – сезону. Хліб в якості базового продуктового еталону як основи товарного субеталону одиниці ВАРТОСТІ. Тобто, мається на увазі вартісний субеталон уречевленої праці 1-ї УОРС в якості міри абстрактної трудомісткості товарів.

Впоратися з функцією еталона одиниці вартості, однак, «хлібний еталон» здатен лише за умови ринкової його реалізації строго за вартістю, що дає середню норму прибутку. Тільки за таких умов ми отримаємо справжній субеталон вартісної одиниці виміру всіх інших вартісних параметрів.

Визначення-обчислення Хлібного еталону, як базової величини вартісного субеталону одиниці абстрактної праці = ВАРТОСТІ, потребує вихідних даних, розрахунків, експериментального підтвердження. Для обчислення еталонної величини хлібного продукту потрібно знати два параметри часів ручної праці простого товарного виробництва: 1) середня врожайність з гектара; 2) оптимально оброблювана 1-ю фізособою посівна площа. Попередньо можна припустити: метрична величина хлібного еталону десь в межах 0,5 – 1,5 тонн на хлібороба... – Крутиться-вертиться навколо 1 тонни хліба – пшениці. Це реально. Приблизно це саме та (усереднена) кількість хліба, яку в змозі виготовити за сезон/рік середньостатистичний трудівник знаряддями ручної праці на землях середньої родючості, без міндобрив, при середній врожайності 5-8 центнерів з гектара, якщо вірити даним. Якщо не так – немає проблем поправити. Так ось: що дає сформований на базі хлібно-продуктового еталону товарно-вартісний субеталон одиниці ВАРТОСТІ, навіщо він потрібен?

Продуктово-товарний еталон вартісної одиниці, як міра уречевленої в товарі абстрактної праці, потрібен нам для практичної уяви маси людських трудовитрат. Уречевлена в зерновому продукті ручна праця землероба цілком може впоратися з подібним завданням, бо хліборобську працю ми чітко собі уявляємо. Якщо в якості базового еталону одиниці ВАРТОСТІ зафіксувати

усереднену величину уречевленої в хлібному продукті сезонної праці середньостатистичного хлібороба, то в нашій уяві постане: скільки приблизно хліборобської праці містить окремо взятий товар, скільки приблизно хліборобської праці міститься в товарній масі окремого підприємства, скільки приблизно хліборобської праці міститься в товарній масі цілої галузі... Проте (увага!), лише за умови середньої норми прибутку – оптимального рівня рентабельності. Нарешті, головне: одиниця вартості досить точно дозволить обчислити кількість умовної хліборобської праці у ВВП або ж Національному доході країни.

Для наочності розглянемо кілька найпростіших прикладів розрахунку абстрактної трудомісткості вартісних параметрів, гіпотетично ризикнувши взяти за базовий еталон одиниці вартості, припустимо, 1 тону реалізованої на ринку пшениці як матеріалізованого результату абстрактної праці 1 УОРС (умовного хлібороба).

Візьмемо для прикладу сучасну країну з 50-ти мільйонним населенням, 10 мільйонів якої складають реально трудовозайняті у сфері матеріального виробництва – безпосередні виробники матеріальних благ. Припустимо, що економіка країни дає Сукупний суспільний продукт у грошовому виразі \$1 трильйон в рік. При ціні взятої за базовий еталон одиниці вартості 1-ї тонни пшениці, скажімо, \$200, ми, поділивши \$1 трильйон на \$200, отримаємо 5 млрд. праці УОРС. Це означає: сукупна вартість усього суспільного продукту (ССП) містить 5 млрд. уречевленої праці умовних одиниць робочої сили – УОРС-Труда, тобто праці 5-ти млрд. умовних хліборобів. Є у нас реальне уявлення сукупної маси людської праці в країні? – Є. Далі. Сукупний суспільний продукт в обсязі \$1 трильйона складається, наприклад, з \$400 млрд. перенесеної вартості і \$600 млрд. новоствореної вартості – Національного доходу. Поділивши \$400 млрд. перенесеної вартості на \$200 ціни продуктового еталону одиниці вартості, ми отримаємо масу перенесено-уречевленої праці 2 млрд. УОРС. Поділивши \$600 млрд. національного доходу на \$200 ціни еталону одиниці вартості, ми отримаємо новостворену масу уречевленої праці 3 млрд. УОРС. Це означає: новостворена вартість в обсязі \$600 млрд. створена працею 3-х млрд. УОРС, що адекватно праці 3-х млрд. хліборобів ручного виробництва. Тест: 2 млрд. УОРС-Труда перенесеного + 3 млрд. УОРС-Труда новоствореного = 5 млрд. УОРС-Труда ССП. – При 10-ти млн. реально трудовозайнятих робітників. Тепер: якщо масу 5 млрд. уречевленої праці УОРС ССП поділити на 10 млн. реальних трудівників, ми отримаємо 500 КПП р.с. – усереднений коефіцієнт продуктивності праці робочої сили. Він же коефіцієнт інтелектуалізації економіки. Це означає, що маса складної праці середньостатистичного працівника в сучасній економіці рівновелика простій

праці п'ятисот працівників примітивного ручного виробництва (в агросекторі). У когось КПП р.с. = 1 УОРС, у когось він дорівнює десяткам, сотням або навіть тисячам УОРС-ів. В середньому ж по економіці КПП р.с. = 500 УОРС. Помноживши ціну (\$200) еталона вартості на 500 КПП р.с. ($200 \times 500 \text{ УОРС} = \100000), ми отримаємо усереднену в грошовому виразі вартісну величину продукту, створеного кожним трудівником окремо, = \$100 тисяч на рік. Помноживши отриманий результат 100000\$ на загальну чисельність трудовозайнятих 10 млн., одержимо Сукупний суспільний продукт у розмірі \$1 трлн. – Зійшлося. Висновок: трудомісткість ССП в \$1 трлн. у грошовому виразі = 5 млрд. УОРС-Труда у вартісному виразі. Така вартісна величина Сукупного суспільного продукту. Таким же чином можна порахувати масу абстрактного УОРС-Труда інших вартісних параметрів: валового прибутку, наприклад, або підприємницького доходу... Скільки пролетарської праці капіталіст не в грошовому, а в натуральному виразі привласнив?..

Перейдемо до вартості окремо взятого товару. Дана методика розрахунку вартісного параметра тут придатна, якщо товар у грошовому виразі реалізується за реальною (справжньою) вартістю, що дає середню норму підприємницького прибутку. Якщо ж ця умова не дотримана (має місце відхилення від середньої норми прибутку – псевдо-вартість), слід виводити середньоарифметичну ціну товару за весь час (за кілька років) його випуску-виробництва, оскільки в цьому випадку середня ціна його буде досить близька до вартості. Приклад. При середній ринковій ціні автомобіля, припустимо, в \$10 тис. і тією ж самою ціною хлібного еталону вартості, 1-ї тонни пшениці, в \$200 (\$10 тис. ділимо на \$200), отримуємо вартість автомобіля в кількості 50 УОРС-Труда. Це означає, що селянину, вирощуючи хліб прадідівським методом, слід трудитися 50 років, аби купити автомобіль. Або ж в сумі трудових зусиль 50 селян, які вирощують хліб тим же способом, за один рік. Або ж сучасного фермера, що орудує сучасною сільгосптехнікою із застосуванням сучасних агрометодів, при середній врожайності 50 ц. з га., працювати 10 років на 1 гектарі. Або ж за 1 рік, вирощуючи врожай на 10 гектарах. На основі таких ось трудовитрат відбувається еквівалентний товарообмін на ринку: фермер вивозить на ринок 50 тонн пшениці і обмінює його на 1 автомобіль, пропонуваній автомобілебудівником. – Еквівалентно? – Так! Там і сям по 50 УОРС-Труда вартості – абстрактної праці умовних одиниць робочої сили. Хоча у полі працював один фермер, а до виробництва автомобіля доклали руку сотні тисяч вчених-конструкторів і робітників (автомобіль зроблений не в одному екземплярі, їх тисячі). Урівноваженість маси людської праці при еквівалентному обміні – у наявності.

Наголошую: вищенаведена методика обчислення величини вартості та еквівалентного товарообміну вірна, якщо товари реалізуються за цінами, що дають середню норму підприємницького прибутку. Тільки в такому випадку має місце адекватна трудовитратам вартість товарів – справжня вартість, – та у відповідних пропорціях здійснюється еквівалентний товарообмін.

Хлібний еталон одиниці вартості – лише один з можливих варіантів міри абстрактної праці. Пошук одиниці вартості аж ніяк не виключає принципово інших підходів. Чому б, наприклад, не подумати про «кошик товарно-продуктових еталонів»?.. Або ж... не звернути увагу на енергетичний еталон одиниці абстрактних трудовитрат = вартості?.. Варіанти можливі. А взагалі-то... Для визначення міри абстрактного праці = одиниці вартості було б ідеальним наступне: ВВП типової країни епохи простого товарного виробництва (часів ручної праці 200-300-річної давності) поділити на загальну кількість трудовитрат дрібнотоварним виробництвом. У підсумку ми безпосередньо отримали б одиницю абстрактної праці однієї пари робочих рук = еталон одиниці вартості у грошовому еквіваленті, в унціях золота, наприклад (поза натурально-речовим наповненням вартісного еталону). І він, цей вартісний еталон у грошовому виразі, виявився б досить правдоподібним, враховуючи, що Вартісна величина ССП за своєю трудомісткістю рівнозначна Метричній величині ССП. Проблема, однак, в іншому: де взяти вихідні для розрахунку дані?.. А потім, ще проблема – стабільність грошової одиниці. І взагалі... чи була коли-небудь в історії людства економіка простого товарного виробництва в чистому вигляді?..

Так чи інакше, повноцінна Теорія трудової вартості не може бути без одиниці вартості. Як не може обійтися Геометрія без одиниці вимірювання довжини – *метра*. Укорінену думку, нібито «вартість не можна порахувати», слід рішуче відкинути. – Якщо величина ВАРТОСТІ вимірюється кількістю абстрактних ТРУДОВИТРАТ. Де *кількість* – там і *розрахунки*. Інакше – теоретична безплідність... ТТВ без одиниці вартості – порожнистий теоретичний каркас. Чи буде одиниця вартості виконувати прикладну функцію?.. – Швидше за все – ТАК!

На думку автора, реальну масу активів (до ВВП, включно) доцільно обчислювати не в грошових одиницях, а у вартісних – в одиницях УОРС-Труда. Не випускаючи з уваги при цьому середню норму прибутку, як умову коректного розрахунку. Окрім того, приріст грошової маси в економіці слід «прив'язувати» до приросту ВВП у вартісному виразі, а не в грошовому. Адже редукацію праці, при наявності гіпертрофованого фіктивного капіталу в економіці, не можна обдурити. І без одиниці вартості тут не обійтися.

Проте, справа тут не лише в розрахунках. Справа в самоствердженні ГТВ як теорії. Бо... теорія, яка довела ЦЕ, в стані довести ВСЕ інше. Тут справа престижу самої теорії, престижу, зрештою, Політекономії.

А престиж Політекономії вкрай необхідний, аби, як мінімум, стати (висловлюючись термінологією істмату) базисом для надбудови прикладного економічного мейнстріму... – Зовсім на даний момент «безпритульного», позбавленого вартісної основи...

А як максимум для Політекономії, – цілком «проковтнувши» мейнстрім, стати прикладною економічною наукою монопольно.